

Pierre Joseph RESTELEU

1757 - 1828

PRIESTER - PREDIKER - PEDAGOOG
en de naam "RESTELEU"

door Gaston IMBO

1. ZIJN LEVEN.

Petrus Josephus Resteleu werd geboren te Geraardsbergen in juni 1757. Hij volgde gedurende vijf jaar (1767-1771) de lessen aan de toenmaals zeer gunstig aangeschreven Latijnse school van de Sint-Adriaansabdij in zijn geboortestad.

In 1772 ging hij filosofie studeren in de pedagogie "Het Varken" aan de katholieke universiteit te Leuven. Na schitterende studies werd hij er uitgeroepen als "postlineales ante medium" (in de kopgroep, voor de middelsten), in de promotie van 1777. Hij zette zijn studies verder aan het groot-seminarie te Mechelen. Hij werd er in 1781 priester gewijd.

Op 01.03.1782 werd hij aangesteld als coadjutor (hulp-pastoor) te Idegem en Smeerebbe-Vloerzegem.

In het examen van 08.05.1789, uitgeschreven door het aartsbisdom Mechelen, werd hij primus en bekwam de pastorij van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijle te Mechelen. Op 23 juni 1789 werd hij er reeds tot deken aangesteld. Het jaar nadien, op 20.08.1790 werd hij reeds synodaal examinator (een soort kerkelijk onderzoeksrechter), aanstelling te danken aan zijn filosofische en theologische kennis.

Ondertussen had de verlichte keizer-koster Jozef II reeds verschillende maatregelen getroffen op kerkelijk-institutioneel en liturgisch gebied die de clerus in het harnas joegen. In 1783 had hij de beschouwende kloosterorden als nutteloos gebrandmerkt en onverbiddelijk afgeschaft (o.a. de Kartuziers in Sint-Martens-Lierde). Als de keizer ook nog de eeuwenoude staatsinstellingen afbreekt en regoureuze, centraliserende staats hervormingen wil doorvoeren, met miskennis van onze eeuwenoude gebruiken, komen Vonckisten (Pro aris et Focis) en Statisten (Van der Noot), flink gesteund door kardinaal Franckenberg en de hele clerus, in verzet.

De **Brabantse Omwenteling** breekt los, de Oostenrijkers worden verjaagd, de **onafhankelijke "Verenigde Belgische Staten"** worden uitgeroepen. Maar door kleinzielige onenigheid tussen de progressieve Vonckisten en de (conservatieve) ancien-regime Statisten kunnen de Oostenrijkers terugkeren: op 2 december 1790 zijn ze weer te Brussel.

Inmiddels hebben zich in Frankrijk belangrijke dingen afgespeeld: een sociale revolutie was op het punt Europa te overspoelen. Een verarmde en uitgeperste arbeiders- en boerenbevolking ging zorgen voor meer sociale rechtvaardigheid en gelijkheid. "**Liberté, égalité, fraternité**" was het streefdoel.

De republikeinse Girondijnen dwongen Lodewijk XVI de oorlog te verklaren aan Oostenrijk. Op 6 november 1792 verslaat **Dumourier** de Oostenrijkers te Jemappes en verovert het land. Gekomen als bevrijder wil hij de Belgen een eigen regering geven. Reeds in

dezelfde maand november 1792 wil hij de bestaande ancien-regime-gemeentebesturen ontbinden en vervangen door pro-Franse raden.

In een proclamatie tot de bevolking roept hij de kiezers op "voorlopige" vertegenwoordigers te kiezen. Te Mechelen werd Pierre-Joseph Resteleu gekozen in één van de twintig "**représentants provisoires du peuple**".

Maar voor niet lang. Op 18.03.1793 (dus nog geen drie maanden na de verkiezingen) worden de Fransen te Neerwinden door de Oostenrijkers verslagen en het land uitgedreven. Op 28 april zijn de Oostenrijkers weer te Brussel. Een goed jaar later, op 26 juni 1794, verplettert Jourdan de Oostenrijkers te Fleurus en bezet gans België. Een maand later, op 20 januari 1795, bezet Pichegru Amsterdam ! Deze **tweede Franse bezetting die 20 jaar zal duren**, is niet van de poes.

Van meet af aan wordt een regime van opeisingen, afpersingen en verknechting opgedrongen. Vooral adel en geestelijkheid krijgen het hard te verduren.

Op 6 december 1796 schafte het **Directoire** de kloosterorden af, confisqueerde hun bezittingen en verkocht ze als "nationale goederen". De clerus zag het onweder komen: pastoors die in de stad konden gemist worden installeerden zich in een of ander dorp. Zo nam Pierre-Joseph Resteleu ontslag als pastoor-deken van O.L.V. Mechelen in december 1796 om pastoor te worden van de gemeente Moorsel. Het decreet van "19 fructidor an V" der republiek (of 5 september 1797) verplichtte alle bedienaars van de eredienst de **eed van haat aan de koning (Louis XVI) en de eed van trouw aan de republiek** af te leggen.

Zoals de overgrote meerderheid van de seculiere geestelijkheid weigerde Resteleu deze dubbele eed af te leggen. Gevolg: evenals al de onbeëdigde priesters werd hij bedreigd, beschimpt, vervolgd. (In het bisdom Gent werden 105 onbeëdigde priesters op 600 gearresteerd en gedeporteerd). Hij moest noodgedwongen onderduiken. De kerken werden gesloten ("beloken tijd") evenals de pastorijen; kruisen en klokken werden neergehaald en verkocht. Kardinaal aartsbisschop Franckenberg werd gedeporteerd op 20 oktober 1797. De **conscriptie** goot olie op het vuur: de **Boerenkrijg**, begin oktober in Oost-Vlaanderen losgebarsten, eindigde na één maand in de omgeving van Hasselt.

Het **consulaat** beheerst door **Napoleon** streek de plooiën glad: op 15 juli 1801 ondertekenden paus en eerste consul het **concordaat**: de katholieke godsdienst werd erkend als staatsgodsdienst, de kerken heropenden, de priesters namen opnieuw hun bediening op en werden door de staat betaald. Resteleu bleef pastoor in Moorsel. Tijdens het keizerrijk van Napoleon I bleef de positie van de geestelijkheid stabiel, spijs de pesterijen tegenover de paus. Op 7 november 1812 werd Resteleu aangesteld als pastoor te Waarschoot. Hij blijft er zijn apostolaat uitoefenen, zeer geacht door zijn dorpelingen, tot aan zijn dood, op 20 december 1828.

2. ZIJN WERK.

Resteleu verwierf naam als **prediker** en terloops ook als **opvoeder**. De **sermoenen** die hij gedurende zo'n veertig jaar als pastoor uitsprak, in Mechelen, in Moorsel en in Waarschoot, werden na zijn dood gebundeld en door de zorgen van het episcopaat van Gent uitgegeven onder de titel: "**Sermoenen op de Evangelieën van alle de zondagen en de bijzonderste feestdagen van het jaar, en andere kerkelijke plechtigheden**" in 3 volumes (Gent, 1833). Deze sermoenen werden opgedragen aan de jonge geestelijken, tot hun spirituele en morele stichting. Hij schreef ook een Nederlandse (zeg maar vlaamse) vertaling van "**L'école des mœurs**" van Blanchard (1), onder de titel: "De school der zeden of zedelijke en historische bemerkingen op de grondregels der wijsheid tot nut der jongheid en andere personen die zich in de wereld treffelijk willen gedragen (Gent, druk. Begheyn, 1819).

Deze pastoor "**Blanchard**" had niet alleen in **Rousseau** (1712-1778), zijn tijdgenoot gegrasmusd, vooral in "Emile" (1762) maar ook in **Fénelon** (1651-1715), de aartsbischop van Cambrai, wiens "Traité de l' éducation des filles" (1689) en "Les aventures de Télémaque" (1699) in de 18de eeuw gezaghebbende pedagogische werken waren.

Men moet de **pedagogische activiteiten** van Pierre-Joseph Resteleu niet te hoog inschatten. Zijn opvoedkundig werk beperkt zich tot raadplegingen en vingerwijzingen aan jonge geestelijken; verder in richtlijnen die strekken tot geestelijke en morele opvoeding van jongelingen en jonge meisjes, dit alles in de sermoenen verwerkt.

In deze "verlichte" 18de eeuw was het **volksonderwijs** zo goed als onbestaande; het is de eeuw van analfabetisme, armoede, landloperij en bedelarij. Opvoeding en zedelessen werden vanop de kansel gegeven. Goedmenende pastoors en hun acolieten beijverden zich om in "**zondagschooltjes**" enige kennis en wellevendheid bij te brengen aan al te schaars aanwezige "leerlingen". Resteleu zal ongetwijfeld gestimuleerd geweest zijn door het voorbeeld van **Jean-Baptiste de la Salle** (1651-1719) (2), de pionier van het kosteloos onderwijs voor arme kinderen "Persécuté par les hommes dont il espérait du secours".

4. RESTELEU FRANCISCUS GHISLENUS

Resteleu Franciscus Ghislenus was een vier jaar jongere broer van Petrus-Josephus. Geboren te Geraardsbergen in 1753 werd hij priester gewijd in 1779. Was gedurende 16 jaar pastoor te Sint-Martens-Lierde en daarna nog 3 jaar pastoor te Sint-Lievens-Esse alwaar hij op 24 november 1805 overleed.

Vermits vader Resteleu twee zonen voor priester kon laten studeren moet hij niet onbemiddeld geweest zijn. Was hij misschien pachter van een welvarende hoeve ? Of een bemiddeld koopman ?

5. HET TOPONIEM "RESTELEU"

Deze plaatsnaam werd in de loop der tijden (vanaf het begin van de 13de eeuw) op vele manieren gespeld: Resteleu, Restelu, Restelen, Restelijn, Rasteluu, Resteleen, Rosteleu, Rasteleu,...

Volgens Marleen Francq "Toponymie van Geraardsbergen tot 1600" hebben we:

- Kort na 1243: "filius Arnulphi de Rasteleu"

- 1361: "van den pachte van Rosteleu"

- 1374: thof ende tgoet te Rasteleen in de prochie van Overboelaer ende dat tote XXXVI brienzen een dachwant ende XLIII roeden groet lettel men ofte meer.

Dus: 36,25 bunders = 36,25 X 1,23 ha = 44,5875 ha

+ 43 roeden = 1200² = 0,12 ha

totaal: 44,7075 ha. Een respectabele oppervlakte.

(1) **Blanchard (Abbé J.B. Duchesne**, gezegd Blanchard), Frans pedagoog (o en + Tourteron, Ardennes, 1731-1797) Leraar rhetorica in de Jezuiëtencolleges van Metz en van Verdun. Verwierf bekendheid met zijn boek over moraal uit 1772: "Le poète des mœurs ou les maximes de la sagesse". Na zijn dood werd nog een bundel "gedragsregels" uitgegeven onder de titel: "Préceptes pour l' éducation des deux sexes" (1803), een christelijke inspratie van de opvoedkundige theoriën van J.J. Rousseau.

(2) **J.B. de La Salle** (Reims 30.04.1651, + Rouen 07.04.1719) "maître ès arts", kanunnik in 1667, priester in 1678, stichtte in 1680 de gemeenschap "**Broeders van de Christelijke Scholen**", de eerste congregatie van leken-religieuzen. hervormer van leermethodes en programma's. Klassikaal onderwijs in de moedertaal; zelfwerkzaamheid van de kinderen. heilig verklaard in 1880. Eerste school in ons land: Dinant 1816.

- 1399: goet te Resteleu hof, lant ende meersch, weide en brouc. Het goed wordt nog vermeld in de 15de eeuw.

Volgens Marleen Francq is Resteleu een pachthof van het gasthuis, gelegen in Overboelare maar waarvan de juiste ligging onbekend is.

In de geschiedenis van het hospital "Onser Liever Vrouwen Hospitaal van Geraardsbergen" van Gustaaf De Vos komen we de boerderij Resteleu herhaaldelijk tegen:

- 1360 à 1375: "thof ende tgoet te Resteleu te Overboelaer, groot 31 bruenze 1 dachwant 43 roeden.

- 1399: tgoed te Restelijn op Overboulare

- 1406: "dat mevrouwe of haer pachters van Resteleu in de name van haer, sculdich waren te houden ende te maken t cortelaken straetkin van voren tot haren weeden die men heet tgroete Eechout... (volgens M. Francq, pag. 21, een bos gelegen op grondgebied Overboelare naast de Kortelake (omgeving van huidige Eekhoutweg).

- 1415: het goed van Restelen of Rescelijn op Boulaer wordt in pacht gegeven door Arent Van den Elsbroucke.

- 1450: "haerlieden goet te Restelenhof, lant, meersch, weide ende brouc, ome de maete van 48 bunderen en 80 roeden groot" in pacht gegeven aan Gillis van de Poerten. Het "goed" is dus ongeveer 12 bunder groter dan in 1360.

- 1453: "daar het hof te Rastelen niet verre van Filips (de Goede) kamp was gelegen" bij de belegering van het kasteel van Schendelbeke.

- 1455:de "groentinters" ni 't hof te Restelen.

- 1460:'t goet te Restelen ende elders te bezaeyene..."

- 1472: onkosten aan haar hof te Restelen.

- 1500: "refection aen 't hof te Restelen XIII pd IX sc".

- 1570: "Bij het hof Rastelen te Nederboulare (een lapsius !) stond een huis langs de Dender dat door het water ondermijnd ging instorten"

"Alzoe wijlent Adriaen Vanden Herweghe in zijn tijt als pachtere van den pachthove te restelu binnen Overboulare Onser Liever Vrouwen hospitale toebehorende den zelve hospitale..."

- 1589: **Laatste vermelding.** "Ende alsoe tpachthof en huys te Overboulare (Restelu genumd) teenemael vervallen was en dat gheen personen daerinne en verstonen te komen.

- 1590: "Franchoys Druwé ghebruyckt thuys ghemaekt op pachthuys te Resteleu, ende heeft in pacht den lochtinck...enz. voor 60 pond.

WAAR WAS HET HOF RESTELEU GELEGEN ?

In Overboelare, in de omgeving van " 't Cortelaken straetkin" (nu Kortelakenstraat tot de fusie van 1970: de stationsweg). Een gedeelte van het hof was "t groete Eekhout"(een bos naast de Kortelake waar nu de Eekhoutweg doorheen loopt).

Land, meers, weide en broeck van het hof Resteleu of Kortelake situeerde men vroeger (Dr. Fr. Blockmans op de kaart in "de zogenaamde Stadskeure van Geraardsbergen tussen 1067 en 1070") tussen Dender en Kleine Dender, beneden de Buizemont. Maar de Kortelake ligt nog verder stroomopwaarts op de linkeroever van de Dender, nabij de huidige Boelarebrug.

De huidige Resteleustraat, van de Gaverstraat evenwijdig met de Broekstraat, naar de Hoge Buizemont, ligt dus niet op de gronden van het hof Resteleu, maar ongeveer één kilometer te ver stroonafwaarts van de Dender.

6. DOCUMENTATIE

- C. Piron: Algemeene levensbeschrijving van mannen en vrouwen van België.

(Mechelen, 1860) p. 139.

- A. Deportemont: Recherches historiques sur la ville de Grammont en Flandre
vol. II (Gent, 1870) p. 168.
- E. De Seyn: Dictionnaire des écrivains belges, tome II
(Brugge, 1931)p. 1528.
- J. Van Kerckhoven C.J. "Noemenswaardige mannen en vrouwen..." 1977, p.138.
- H. Coninckx in "Biographie nationale" tome XIX, kolom 166.
- G. De Vos: Onser Liever Vrouwen Hospitaal van Geeraardsbergen (G'bergen, 1902)
pp. 63, 71, 76, 96, 141, 148, 150, 172, 183, 190, 283, 324, 329, 331,
- Marleen Francq: Toponymie van Geeraardsbergen tot 1600
(Gent, 1979) pp. 21, 62, 63, 99, 100.
- Luc. Schokkaert e.a.: Bibliografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent
1802-1997. deel I: A-O, p.3; deel II: P-Z, p.381.
- Dr. Fr. Blockmans: "De zogenaamde Stadskeure van Geeraardsbergen
van tussen 1067 en 1070
in "Handelingen van de Koninklijke Commissie voor geschiedenis
CVI, 1 en 2, (Brussel, 1941) pp. 27, 29 en kaart.

Gaston IMBO.

RECLAME ANNO 1863

N. 16, te Geeraardsbergen.

APOTHEEK HÉBERT, RUE DE GRENELLE-ST-HONORÉ, 19, PARYS.

CHIMISCH

PAPIER VAN HÉBERT

ALLEEN TOEGELATEN IN DE HOSPITALEN EN DE
BURGERLYKE GASTHUIZEN VAN PARYS,
By besluit van den Raed van dit bestuer
den 2 maart 1812.
Goedkeuring der Faculteit van Geneeskunde en der Kruidmeekundige
school van Parys.

apotheker in de Grootestraet,

ONFAELBAER MIDDEL tegen rhuematismus, sciatien, lendenamert, zenuwsmert, sachelhoofdpyyn, maegpyn en maegkromp, borst-ontsteking, spler- en gewrichtsmert, seroeyn, lamheid en zwakheid der leden, uitzetting van het hart, versmaching, klieren, koudkilloren, enz., enz.

Dit uitmuntend geneesmiddel, gemakkelijck om gebruiken en dat zich verscheidene jaren bewaert, is het **EENIG GENEESMIDDEL** in de hospitalen van Parys gebezigd, dat niet verveerdijkt zy door de centrale apothek, een geslicht dat met reet in Europa aenzien wordt als het voorbeeld der geslichten van dien aerd.

Deze onderscheiding welke het chimisch Papier van Hébert in een gansch byzonderen toestand plaest; de onedige byvel welke het sedert 30 jaren gevonden heeft; het overgroot en immer toenemend cyfer van deszels verkoop; eindelijk het gunstig onthael dat het in den vreemde en in al de werelddeelen gevonden heeft, ontlagen ons van den lof moeten van te maken.

Nota. — De byvel van het chimisch Papier van Hébert, in de hospitalen van Parys aengenomen heeft tot talryke nabootsingen aenleiding gegeven; de personen die het gebruiken en bevelen moeten den naam van Hébert op den koker verischen, en zich verzekeren dat het blad zelve het merkteeken des zegels draagt aen het hoofd der onderrigting. — Al de kokers zyn in blauw stekleur, met gouden letters, uiteinden met sterren en gouden byen, en gesloten door een opschrift op rooden grond dragende de woorden **Papier chimique, Pharmacie Hébert**, en het adres in kleine letters.

Wordt verkocht, met onderrigting, 2 fr. den rol, 1 fr. den halven rol.

In verkoop by **M. WITTINCK**,

Het aangeprezen product wordt voorgesteld als een wondermiddel want het wordt "onfaelbaar" genoemd tegen een breed en uiteenlopend spectrum aandoeningen zoals reuma, zenuwpijn, hoofdpijn, maagpijn en -kramp, borstontsteking, spier- en gewrichtspijn, "lamheid en zwakheid der leden", hartuitzetting, versmaching, klieren, e.d...

Met 25% vergroot uit het *Zondagblad van Geeraardsbergen*, jg.1, nr.4, 25 oktober 1863. (Universiteitsbibliotheek Gent, afd. tijdschriften: ref. J.1639)